

גבולות היחידה: שמות פרק ג' פסוקים י"ג-כ"ב

נושא היחידה: הטענה השנייה של משה - בירור זהותו של ה'

מספר שיעורים על פי המתווה: 1

כתבה: חיה לואיס

הסבר כללי:

יחידה זו עוסקת בטענתו השנייה של משה בנוגע לשליחות שהוטלה עליו במעמד הסנה. לאורך היחידה נדגיש את המסר העולה מתשובת ה' – "אהיה אשר אהיה". את לימוד היחידה מומלץ ללוות בנספח שצורף ליחידה הקודמת.

פתיחה:

נשאל את התלמידים על אודות שמותיהם הפרטיים – מדוע אנו זקוקים להם? לאילו מטרות משמשים אותנו השמות? אנו קוראים זה לזה באמצעות השמות, חותמים על תוצרים אישיים או על חפצים השייכים לנו, מבדילים בין אדם לחברו, ועוד ועוד...

האם לשמות יש משמעות נוספת? הרי לו אלו היו המטרות היחידות, היינו יכולים להסתפק בשם סתמי, וודאי שלא היינו מקדישים לנושא תשומת לב ומחשבה כה רבה... אלא שהשם בא לבטא רעיון, חיבה, משאלת לב (של ההורים הקוראים את השם), ואף חיבור למשמעות רוחנית נשגבת^{1 2}.

¹ על פי תורת הקבלה, ההורים מקבלים יכולת נבואה זמנית כדי שיוכלו לבחור בשם הנכון והמתאים עבור ילדם.

² בהקדמה ללימוד חומש שמות, הוצע לערוך סבב בו יספר כל תלמיד על משמעות שמו. כדאי להזכירו כעת או לחלופין, לערוך כאן במידה ולא נערך קודם לכן.

עיון בפסוקים:

בפסוקים הקודמים למדנו על כך שמשה, במעמד קבלת השליחות, משמיע בפני ה' מספר טענות וקושיות. בשיעור זה נלמד את הטענה השנייה.

המורה קורא את פסוקים י"ג-ט"ו ומסביר:

בטענה זו שואל משה מה עליו להגיד לבני ישראל, אם ישאלו אותו מי הוא זה ששלח אותו: "וְאָמְרוּ: לִי מֶה שְׁמוֹ, מָה אָמַר אֱלֹהִים". משאלה זו ניתן להסיק כי משה קיבל את התשובה לטענה הקודמת, והוא מתקדם לשלב הבא – הוא מנסה להבין מה עליו להגיד וכיצד לענות לשאלת בני ישראל.

נשאל: לאור ההקדמה שערכנו על אודות המשמעות הטמונה בשמות, האם נוכל להבין מדוע חשוב למשה לדעת את התשובה לשאלה מה שמו של ה'? מדוע הוא מצפה שבני ישראל ישאלו שאלה זו בבואו אליהם? כפי שצינו בתחילת השיעור, שם מסמל משמעות. משה ידע שחלק מהעם אינו מכיר את ה', ולכן סבר שירצו לדעת מהו שמו של המשלח, כלומר, מי הוא ומה הוא.

על שאלה זו עונה לו ה': שמי הוא: "אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", וכך תענה גם לבני ישראל: "אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם". המשמעות היא שה' נמצא בכל זמן ובכל מקום, ומבטיח להיות גם עם בני ישראל בכל עת. ה' מוסיף ואומר למשה שיאמר לעם שהוא גם האלוקים של אבותיהם אברהם, יצחק ויעקב, והוא זה ששלח גם אותו (את משה) אליהם.

המורה קורא את פסוק ט"ז ומסביר:

לאחר המענה לטענתו של משה, מוסיף ה' ומפרט מה עוד לומר לבני ישראל, ובהמשך מפרט גם את שלבי השליחות - את תכנון יציאת מצרים. הפירוט נפתח בהליכה אל זקני ישראל, ושוב מדגיש ה' כיצד לפנות אליהם: "לֶךְ וְאִסַּפְתָּ אֶת זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי, אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, לֵאמֹר: פִּקֹּד פְּקֻדֹתַי אֲתֶכֶם, וְאֶת-הָעֲשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם".

נשאל את התלמידים האם המילים "פקוד פקדתי" מוכרות להם? היכן נתקלו בהן בעבר? מילים אלו מהוות שם 'צופן' השמור לגאולה, והן הופקדו בידי בני ישראל על ידי יוסף בצוואתו: "א-להים פִּקֹּד יִפְקֹד אֲתֶכֶם, וְהָעֵלָה אֲתֶכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב, וְיִשְׁבַּע יוֹסֵף, אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: פִּקֹּד יִפְקֹד אֱ-לֹהִים אֲתֶכֶם, וְהָעֵלְתֶם אֶת-עַצְמֹתַי מִזֶּה" (בראשית נ', כ"ד-כ"ה).

נשאל: מהי החשיבות של אזכור מילים אלו במעמד זה? אזכור מילות ה'צופן' בפני זקני ישראל יגרום להם להאמין במשה, ולהבין שהגאולה אכן קרובה לבוא.

נוסיף את דברי המדרש המתארות את חשיבות 'מילות הצופן' "פקוד יפקוד":

"ובמה האמינו? על סימן הפקידה שאמר להם, שכך היה מסורת בידם מיעקב, שיעקב מסר את הסוד ליוסף, ויוסף לאחיו, ואשר בן יעקב מסר את הסוד לסרח בתו, ועדיין הייתה היא קיימת. וכך אמר לה: כל גואל שיבוא ויאמר לבני: "פקוד פקדתי אתכם", הוא גואל של אמת. כיוון שבא משה ואמר: "פקוד פקדתי אתכם", מיד: "ויאמן העם". במה האמינו? כי שמעו הפקידה. זהו שכתוב: "וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עניי ויקדו וישתחוו".

התלמידים יקראו את פסוקים ט"ז-כ"ב (קריאה דמומה). בתום הקריאה, הם יסדרו, באמצעות דף עבודה (ראו נספח 1), את רצף האירועים המרכיבים את שליחות משה עד ליציאה ממצרים.

בתום העבודה, נסכם במליאה. יש לשים לב לכך שאמנם בפסוקים היציאה ממצרים (פסוק כ') מופיעה לפני שאילת הרכוש (פסוקים כ"א-כ"ב), אולם לפי הרצף הכרונולוגי, יציאת מצרים היא כמובן השלב האחרון.

נשוחח על כך שגם בפירוט של יציאת מצרים ניתן לראות את השגחתו הפרטית של ה' בכל צעד ושעל; ה' לא רק מטיל על משה את השליחות לדאוג להוציא את העם ממצרים, אלא גם מלווה ומנחה אותו בכל שלב ושלב.

הצעות להמחשה:

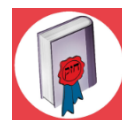

בהקשר למסר "אהיה אשר אהיה" - ה' נמצא בכל זמן ובכל מקום. ניתן להרחיב בנושא של "השגחה פרטית" ולשוחח על הימצאות ה' בכל מקום, בטוב וברע. סיפורי "השגחה פרטית" קיימים למכביר, וכדאי להביא אחד מהם. דוגמה לסיפור כזה ניתן למצוא בנספח 2.

מסרים והפנמה:

- א. נצחיות ה' והשגחתו - ה' מבטיח להיות עם בני ישראל בכל זמן ובכל מקום. כל תנועה קטנה בעולם היא יד ה'.
- ב. אהבתו של ה' למשה ולעמו ניכרת בסבלנות הרבה בה הוא עונה על שאלתו. שלבי השליחות מפורטים באריכות צעד אחר צעד.

סיכום:

נסכם את הטענה השנייה של משה: בירור - מה לומר לעם לגבי זהות השולח – מי ומה הוא ה'?

תשובת ה': ה' הוא אלוקי האבות, והוא זה שנמצא בכל מקום ובכל זמן, ויהיה תמיד עם בני

ישראל. מכוח הברית שכרת ה' עם האבות - אברהם, יצחק ויעקב - הוא יוציא את בני ישראל

ממצרים. היציאה ממצרים תכלול מספר שלבים, ותיעשה בדרך ניסית.